

Erri De Luca

Boží hora

Z italštiny přeložila Kateřina Vinšová

Pistorius & Olšanská
Příbram 2015

Tato kniha vychází s laskavou finanční pomocí
Národní komise na podporu šíření italské kultury v zahraničí
při Ministerstvu zahraničních věcí Italské republiky
a ve spolupráci s Italským kulturním institutem v Praze.

Questo libro è stato pubblicato con il contributo della
„Commissione Nazionale per la promozione della cultura italiana
all'estero“ del Ministero Italiano degli Affari Esteri
e con la collaborazione dell'Istituto Italiano di Cultura di Praga.

Při realizaci knihy laskavě pomohlo rovněž
Ministerstvo kultury České republiky.

Copyright © by Erri De Luca, 2001
First published by Giangiacomo Feltrinelli Editore, Milan
Published by arrangement with Susanna Zevi Agenzia Letteraria, Milan
Translation © Kateřina Vinšová, 2015

ISBN 978-80-87855-27-0

*

Jsem vděčný Eleně Broseghiniové
za nesmírně svědomitou péči o tento text.

*

A Monice Zunicové vděčím
za připomínky ohledně mísení krví
a zázraku v Neapoli, městě plném krve.

„Den je jen na obrátku,“ říká hlas mistra Errica neapolsky u dveří do dílny. Já už před nimi stojím čtvrt hodiny, abych dobře začal svůj první den v práci. Přišel v sedm, vytáhl roletu a pronesl svou větu coby pobídku: den je jen na obrátku, je krátký, dejme se do díla. K službám, odpovím mu, a takhle to bylo. Dneska píšu první zápis, abych měl ty nové dny zaznamenané. Už nechodím do školy. Je mi třináct a táta mě poslal do práce. Udělal dobře, bylo načase. Povinná školní docházka je do třetí třídy obecné. Nechal mě dokončit pátou, hodně jsem totiž marodil a navíc mám takhle ze školy lepší osvědčení. Tady v okolí chodí děti pracovat i bez školy, ale to táta nechtěl. Dělá v přístavu nosiče, školu nemá, teprve teď se učí číst a psát ve večerních kursech pořádaných družstvem přístavních dělníků. Mluví neapolským nářečím a před italštinou a vědomostmi má ostych nevzdělaných lidí. Říká, že s italštinou si člověk líp poradí. Já italsky rozumím, protože čtu knížky, co si půjčuju v knihovně, ale nemluví. Píšu italsky, protože italština je tichá a můžu v ní vyličít všechny události dne, odpočaté od neapolského kraválu.

Konečně teda pracuju, i když za málo peněz, ale v sobotu jsem přinesl domů výplatu. Je začátek léta, ráno v šest je svěže, snídáme my dva spolu a potom si i já obléknu pracovní bundu a společně vyjdeme, kousek ho doprovodím, pak se vrátím zpátky, dílna mistra Errica je tady v uličce, v přízemí našeho domu. K narozeninám mi dal táta kus zahnutého dřeva, říká se mu bumerang. Držím ho v ruce, na nic se neptám, ucítím zašimrání, jako takový slabý elektrický výboj. Táta mi vysvětlí, že se tím hází do dálky a že se to vrátí zpátky. Máma je proti: „Kde s ním bude házet?“ Má pravdu, v téhle čtvrti plné úzkých uliček, která se jmenuje Montedidio, nenajdeš pod nohama místo, kam by sis odplivl. Není tu kam pověsit kus prádla. No dobře, řeknu, házet s ním nebudu, ale můžu si to nacvičovat. Je těžký, jako kdyby byl ze železa. Máma mi darovala dlouhé kalhoty, koupila je na trhu v Resině, jsou kvalitní, americké. Jsou tuhé, tmavé, obléknu si je a udělám takový ten pohyb, jak si je člověk urovnává na koleni. „Teď je z tebe chlap, nosíš domů peníze,“ ano, nosím v sobotu výplatu, ale k tomu, aby byl ze mě chlap, mám ještě daleko. Mezitím mi odešel hlas a mluvím chraplavě.

Táta dostal ten bumerang od svého kamaráda námořníka. Není to hračka, je to nástroj, který užíval jeden starodávný kmen. Jak mi to vykládá, seznamuju se důvěrně s jeho povrchem, sunu po něm ruku, hladím ho správným směrem. Od mistra Errica se učím o čárách ve dřevě, že mají směr po srsti a proti srsti. Hladím bumerang tak, jak ubíhá, a on se mi v ruce trochu chvěje. Není to hračka, ale ani ne pracovní nástroj, je to něco mezi, je to zbraň. Chci se ho naučit ovládat, chci si trénovat hod, dneska v noci, až máma s tátou usnou. Všiml jsem si, že v italštině existují dvě slova, „sonno“ a „sogno“, pro spaní a snění, to neapolština má jenom jedno, „suonno“. Pro nás je to to samé.

Zametal jsem ve skladu na dřevo a přepadly mě blechy. Naskákaly mi na nohy, v práci nosím krátké kalhoty, měl jsem je celé černé. Mistr Errico mě umyl nahého pod pumpou před dílnou. Moc jsme se při tom nasmáli. Dobře že je léto. Do skladu jsme nasypali jedovatý prášek, bylo tam i pár domácích hlodavců, „myši, myši,“ ječel mistr, má z nich hrůzu, já ne. Potom jsem dostal výplatu, spočítal mi peníze a dal mi je. Večer začnu trénovat s bumerangem. Dozvěděl jsem se, že nepochází z Ameriky, ale z Austrálie. Američani vždycky připlují s něčím novým a Neapolitáni se kolem nich hned seběhnou, aby ty novinky viděli. Dorazila sem obruč z umělé hmoty, říká se jí hulahup, viděl jsem Mariu, jak ji roztočila kolem boků a nespadla jí na zem. Řekla mi: „Zkus to,“ já odpověděl ne, protože mi nepřipadá, že je to pro chlapy. Marie bylo třináct dřív než mně, bydlí v posledním patře, je to poprvé, co na mě promluvila.

Svírám bumerang, cítím záškrub. Začal jsem trénovat hod. Napřáhnu ruku dozadu za rameno, švihnu jí dopředu, jako kdybych ho chtěl pustit, ale nehodím. Rameno je mrštné jako Maríiny boky. Nemůžu ozkoušet, jak bumerang lítá, tady na Montedidio jsme hrozně natěsnaní. Ruka zadrží dřevo v posledním centimetru a stáhne ho zpátky. Dělán to takhle dopředu dozadu, uvolňují se mi záda, potím se, pevně ho svírám v ruce, stačilo by trošku pootočit zápěstím, aby mi vyklouzl z prstů. Po chvílce si všimnu, že mám pravičku silnější než levičku, a přendám ho do ní. Jedna část těla tak dožene tu druhou, vyrovnají se v hbitosti, síle i únavě. Poslední zadržené hody mají prudší rozmach, zápěstí dostává čím dál víc zabrat, aby je zastavilo, a tak toho nechám.

Nechtělo se mi chodit dál do školy, už jsem z lavic páteř obecné vyrostl. V době svačiny si některé děti vyndávaly z aktovky sladké zákusky, nám, co jsme na chudinské podpoře, rozdal školník chleby s kdoulovou marmeládou. Když začalo být horko, přicházely chudé děti do školy s hlavami jako koleno, ostříhanými dohola kvůli vším, ostatní děti chodily dál učesané. Bylo tam až moc rozdílných rysů, navíc oni pokračovali ve studiu, my ne. Já párkrát opakoval třídu, protože jsem míval často horečky, pak mě to přešlo, ale už jsem do školy nechtěl, chtěl jsem pomáhat, chtěl jsem pracovat. Stačí mi, co jsem se naučil, umím italsky, je to takový pokojný jazyk, který poslušně přebývá v knihách.

Od té doby, co pracuju a trénuju s bumerangem, mám větší chuť k jídlu. Táta je rád, že spolu snídáme, o šesté se první světlo plíží ulicí a vkrádá se do nižších pater, nerozsvěcujeme si. V létě světlo prochází svěží při zemi, než vystoupá nahoru a otevře nad městem rozpálenou pec. Namáčím si chleba do hrnku s mlíkem ztmavým od kávové náhražky. Vstával každé ráno sám a teď je rád, že jsem tu s ním, že prohodíme pár slov, vyjdeme z domu spolu. Máma spí dlouho, často bývá slabá. V době oběda teď chodím pověsit prádlo na střechu k prádelně já a pak ho večer jdu sebrat. Předtím jsem ještě nahoře na terase nebyl, je vysoko nad Montedidio, večer tam trochu pofukuje. Nikdo mě nevidí a tak tam trénuju, bumerang se venku na vzduchu chvěje, rukojeť se kroutí, když ho svírám, aby mi neuletěl. Je to dřevo, které vyrostlo k tomu, aby lítalo. Mistr Errico jako správný truhlář říká, že dřevo je dobré na oheň, na vodu a na víno. Já vím, že je dobré i na lítání, ale nechám si to pro sebe, když to neřekl sám. Napadlo mě, že bych mohl házet bumerangem tam od prádelny, z nejvyšší terasy na Montedidio.

Bolí mě ruce, jsem zpocený, natáhnou se na chvilku na dlaždičky pod prádelní šňůry. Nade mnou není ani kousek města, zavřu zdravé oko, podívám se do výšky tím přivřeným, poloslepým. Nebe je okamžitě temnější, ztěžklé, blízko, přímo nade mnou. Pravé oko mám slabé, ale nebe vidí líp než to dobré, které mi slouží na ulici, na to dívat se lidem do tváře, na práci v dílně. Levé oko je přímé, čilé, všechno mu hned dojde, je neapolské. Pravé je pomalé, na nic se nezaměřuje. Místo mraků vidí poletující chomáče vlny matracáře, který ji na rozloženém prostěradle na ulici pročesává, převrací a cupuje na chuchvalce.

Vracím se domů ze střechy, nesu koš s prádlem, na temném schodišti mě někdo sleduje. I ve tmě cítím oči druhých, protože už jenom tím, že se dívají, se dotýkají, způsobují lehký průvan protahující se pod dveřmi. Napadne mě, že je to Maríá. Dům je starý, večer se po schodišti potulují duchové. Nemají tělo, ale stýská se jim jedině po rukách, a tak se vrhají k lidem v touze si na ně sáhnout. Jak tam tak poletují, ucítím občas lehký dotek. Teď v létě se mi otřou o tvář, osuší mi pot. Ve starých činžácích se duchům daří. Jestli ale někdo tvrdí, že je viděl, tak lže, duchy může člověk jedině nahmátnout, ale jen když to sami chtějí.

Mistr Errico nechává u sebe v dílně pracovat jednoho ševce, kterému se říká don Rafaniello, uklízím i u něho, kolem ševcovské lavice a hromady bot, co spravuje. Dostal se do Neapole po válce z nějakého koutu Evropy. Přišel rovnou nahoru na Montedidio k mistru Erricovi a začal chudým spravovat boty. Vypadají zase jako nové. Má zrzavé vlasy, zelené oči, je malý a na zádech má špičatý hrb. Jen co ho v Neapoli uviděli, začali mu říkat ředkvička, „ravello“. A z toho vznikl don Rafaniello. Sám neví, kolik let je už na světě.

Děti nechápu věk, pro ně je čtyřicet let nebo osmdesát stejná pohroma. Jednou jsem na schodišti slyšel Mariu ptát se svojí babičky, jestli je stará. Odpověděla jí, že ne, Maríá se zeptala, jestli je starý dědeček, a babička odpověděla, že ne. A tak se Maríá zeptala: „To jako starý lidi neexistují?“ a slízla pohlavek. Já dovedu odhadnout věk lidí, ale u dona Rafaniella ne. Podle tváře je mu sto, podle rukou čtyřicet a podle vlasů červených jak keř tak dvacet. Podle řeči nevím, moc toho nenamluví, a když, tak teninkým hláskem. Zametám v jeho koutě, on si zpívá cizím jazykem a pokaždé se na mě usměje a vrásky a pihy se mu rozhýbou, jako moře, když prší.

Rafaniello je ohromný, spravuje chudým boty a nenechává si za to zaplatit. Občas přijde i někdo, kdo chce nový pár bot. Kouskem provázku vezme míru, udělá si na něm uzly, kterým rozumí jen on, a pustí se do práce. Dotyčný si je přijde ozkoušet a zjistí, že mu padnou jako ulité, líp než rukavice. Rafaniello má rád lidské nohy. Mouše by neublížil a taky že ho žádná moucha neobtěžuje. Krouží kolem něho, ale nesednou si na něj, i když je jich tu spousta. Zato mistr Errico se ošívá jako kůň zapřažený k povozu, aby je odehnal od obličeje, protože rukama pořád něco dělá. A taky jako kůň odfrkuje. Zamávám kolem něho hadrem a mouchy ho na vteřinku nechají na pokoji.

Já nosím sandály i v zimě, noha mi roste a klidně může trochu přechuhovat, není potřeba kupovat hned nové. Jsou mi malé, Rafaniello si je vzal, když jsem zametal bosý, abych si je šetřil. Udělal to tak, že jsem si toho vůbec nevšiml. Když jsem si je pak v poledne obul, byly mi dobře, byly pohodlné, až jsem se lekl, že jsem si spletl sandály. Podíval jsem se na něj a on pokýval hlavou. Říkám mu, děkuju, done Rafanié, on na to: „Jakýpak don,“ vy jste přece dobrý křesťan, prokazujete dobrodiní nohám chudých lidí, zasloužíte si, aby se vám říkalo don. „Ne, ne, don se hodí k jiným a já beztak nejsem křesťan. Tam u nás mi říkali skoro stejně jako Rafaniello.“ Mlčel jsem, doteď jsem s ním neprohodil ani deset slov. Kůže sandálů byla voňavá, v jeho rukách oživila. Doma mi máma řekla, že je dobře, že mě mají lidi rádi. O Rafaniellovi to ale neplatí, ten má rád každého.

Slyším neapolské výkřiky a hlasy, mluvím neapolsky, ale píšu italsky. „Žijem v Itálii,“ říká táta, „ale Italové nejsme. Abysme mluvili italsky, museli bysme se to učit, jako v cizině, jako v Americe, akorát že jsme se nikam neodstěhovali. Spousta z nás se nikdy italsky nenaučí a umřeme po neapolsku. Je to těžkej jazyk,“ říká, „ale ty ho zvládneš a bude z tebe Ital. Já a tvoje máma ne, my ne, my nemůžeme.“ To „my nemůžeme“ ale řekne neapolsky, „nun putimmo“, italsky mu to sloveso prostě nejde. Řeknu mu ho, „non possiamo“, správně, povídá, správně, ty náš národní jazyk umíš. Ano, umím ho a potají jím i píšu, ale mám pocit, že tak trochu neapolštinu zrazuju, a tak si v hlavě časuju její sloveso moci: i' pozzo, tu puozze, isso po', nuie putimmo, vuie putite, lloro ponno. Máma s tátou nesouhlasí, říká: „My jsme přece Neapolitáni, tak co?“ Říká „moje Itálie“, „ll'Italia mia“, a vyslovuje dvojité „l“ ve členu, moje Itálie je v Americe, kde žije polovina mojí rodiny. „Vlast je tam, kde dostaneš najíst,“ uzavře to. Táta jí z legrace odpoví: „Tak teda moje vlast jsi ty.“ Nechce mámě odporovat, u nás se hlas nezvyšuje, nikdo se nehádá. Když se táta našťve, položí si ruku na pusku a zakryje si půlku tváře.

Mistr Errico mě nechal vytmelit pukliny a přebrousit je smirkovým papírem. Leštím křídla dveří od skříně. Kolik má ta rodina šatstva? Vyrábíme osmery dveře dvoupatrové skříně, říká se tomu „šatní stěna“. Dneska ozkoušel mistr zavírání prvního křídla a dosedlo tak dobře, že vydalo jen takový výdech, jak zevnitř vyšel vzduch. Řekl mi, ať přiložím tvář ke dveřím, a ucítil jsem, jak mě vzduch pohladil. Takhle se mi o tvář otírají duchové. Potom mistr Errico dveře rozmontoval a zakryl je, je to velká zakázka, zapraví celý rok. Zásuvky jsou z buku a s rybinovými spoji, je radost vidět je, jak mu vycházejí zpod rukou. Mokrát kontroluje hrany, promazává vodící lišty, šoupá zásuvkami ven a dovnitř nehlučně, jako když v moři tahá rybářský vlasec, říká, a ten mu tiše prokluzuje v ruce nahoru dolů. Mistře Errico, povídám mu, vy jste úžasný, vždyť vy jste rybář nábytkář.

Mistr Errico si každé ráno kupuje Il Mattino. Stojí ho to dost peněz, třicet lir, ale on říká, že člověk má vědět, co se děje ve světě. Předcítá nám nahlas některé zprávy: Z ruky na pomníku Rogera Sicilského před Královským palácem vypadl meč. Ostré střety v Janově mezi policií a dělníky. Hlas mistra Errica je silný a události, o nichž čte, se mi vtisknou do paměti. V neděli se vždycky vypraví do přístavu na ryby, chytá je z veslice na vlasec. Sedí tam v klidu uprostřed provozu velkých nákladních lodí až do večera. Prostě čeká, dokud se mu nechytne pražma. Pražma u přístavní hráze, to by jeden nevěřil, pod černým pláštěm vody. Jsou tam, a prohnané jak malí uličníci, říká, je v tom kus umění, ukrást je moři. Jako návnadu to chce slávku, jednou mě to prý naučí: „Já tě zaškolím.“

Nám se pražma na stůl nedostane, my si potrpíme na ančovičky. Kdepak pražma, ta je drahá, zato on ji domů přinese každou neděli a dělá si ji dušenou na rajčatech a česneku. „Když nebe a moře dovolej,“ říká. Žije sám, je mu šedesát, ale brýle nenosí, namáhá si zrak, musí mockrát měřit, než řízne, musí si dávat pozor. Učeň, kterého měl dřív, byl dobrý, ale chytil se party darebáků a teď sedí. Proto vzal mě, abych mu půjčoval zrak, označoval milimetry. On potom propočítá, kolik padne na řez, a míru opraví.

Celé dny čistím náradí a stroje, zmetám hobliny, piliny. Tréninkem s bumerangem jsem zesílil. Ramena se mi tísňí v košili, vějíř svalů na zádech naráží na látku a v dlaních mám řádku mozolů v místech, kde svírám násadu koštěte. Večer u prádelny trénuju sílu vrhu, provedu vždycky celý hod, ale na poslední chvíli, až na konci pohybu ramenem a paží ho zadržím. Švih je čím dál prudší, bumerang se chvěje nedočkavostí. Potí se mi dlaň, voní trpkým dřevem, trpčím, než je kaštan. Nikdo mě nevidí, jen duchové mi foukají do tváře svá suchá pohlazení. Ulice hlučí i večer, ale já jsem výš než všichni ostatní, na terase s prádlem, a nejsilnější hluk vydává ohyb bumerangu, když za mýma ušima protíná při rozmachu vzduch.

Rafaniello je unavený, má neklidný spánek, pálí ho hrb. Ale je rád, je to dobré znamení, říká. Povídá si se mnou důvěrně, když mistr Errico odejde nakoupit dřevo. Vyprávěl mi svůj příběh. Do Neapole přišel omylem, po válce se chtěl dostat do Jeruzaléma. Vystoupil z vlaku a poprvé uviděl moře. Zahoukala lodní siréna a to mu připomnělo nějaký svátek tam u nich, který začíná stejným zvukem. Díval se po nohách, takových bosých lidí tu chodí, spousta dětí jako tam u nich, hubených, mrštných, připadaly mu, jako by byly jeho. Pochází ze země, která na tom byla zle, přišla o všechny děti, neapolská tlačeníce mu je připomněla. U nich v městečku zbylo tak málo lidí, že se už ani nezdraví, zato v Neapoli může člověk strávit den samým zdravením a pak jde spát unavený jenom z toho.

Rafaniello se procházel po našem městě, cizím, a přece tak trochu stejným jako to jeho před válkou, se stejným tvářemi, pokřikem, nadávkami, uhranutími, a připadalo mu divné, že nerozumí ani slovu. Sahal si na uši, jestli s nimi něco nemá, a jak mi to vypráví, směje se. Smířil se s tím, že je to cizí město. Asi to bude mořem, které město zadrží a nepustí ho dál, a on se teda musí taky zastavit, nemůže pokračovat pěšky do Jeruzaléma. Lodě odplouvají do Ameriky, do Svaté země ne. Zůstane teda, řekne si: Na chvílku se tu zastavím. Je konec roku čtyřicet pět, lidi potřebují boty, chtějí se ženit, Neapol je samá svatba, Rafaniello tu zůstane a čeká. Baví mě poslouchat v dílně ty jeho historky, musím se štípnout, abych se zas pustil do práce.

Každý z nás má svého anděla, aspoň se to tak říká, a andělé necestují, když odjedeš, ztratíš ho a musíš natrefit na jiného. Anděl, kterého si našel v Neapoli, je pomalý, nelítá, chodí pěšky: „Nemůžeš odjet do Jeruzaléma,“ řekl mu hned zkraje. A na co mám čekat, ptá se ho Rafaniello. „Vážený rave Danieli,“ odpoví mu anděl, který zná Rafaniellovo původní jméno, „tebe do Jeruzaléma donesou křídla. Já půjdu pěšky, i když jsem anděl, ty doletíš až k Západní zdi ve Svatém městě s křídly silnými, jako má sup.“ A kdo mi ta křídla dá, chce vědět Rafaniello. „Vždyť už je máš,“ odpoví anděl, „jsou uložena v tvém hrbu.“ Rafaniello je smutný, že neodjede, ale šťastný z hrbu, který doposud nosil jen jako pytel brambor a kostí na zádech a nikdy ho nemohl odložit: Jsou to křídla, jsou to křídla, vykládá mi a ještě víc ztiší hlas a pihy mu tančí kolem zelených očí upřených vzhůru k velkému oknu.

Anděl mu to zopakoval, protože lidem se musí všechno říkat dvakrát: „Je to tak, poletíš se svými křídly do Jeruzaléma. Tam budete dělat boty, ty a rav Jochanan ha-Sandler,“ což by u nás byl don Giovanne švec. Jaký byl anděl tam u nich, zeptal jsem se ho. Uměl dělat vodku ze sněhu, odpověděl mi. Znáš sních, napadal v šestapadesátém a vyčistil město, jakživo nebyla Neapol tak bílá. „Sních nečistí, jen překrývá, všechno nechá, jak bylo, nic neodmíte,“ poučuje mě Rafaniello a já mlčím.

Posloučám jeho historky, chtěl bych mu říct, že i já umím létat, ale jen nad Neapolí. Chtěl bych mu říct, jak se to dělá, jak se musí nastavit tělo, že let řídí oči, když zvedne zrak, letí vzhůru, když ho sklopí, klesá. Chtěl bych mu říct, co jsem se naučil ve spánku, ve snu, ale jsem zticha, já se umím ve vzduchu jen vznášet, kdežto u něj jsou křídla vážná věc. Pak se vrátí mistr Errico a jdu vykládat neopracovaná prkna, ale třísky mi nevadí, mám ztvrdlou kůži. Rafaniellovy historky člověka rozveselí, profoukají mi kosti, dodají radost přelétavého ptáka. Večer u prádelny by se paže nejradši vymrštila i s bumerangem. Zpomalím švih a tím zbrzděním mi zase o něco zesílí nový sval, začíná mít tvar praku.

Mistr Errico říká, že rybáři neumějí plavat, že to je pro letňáky, co chodí do vody jen tak z rozmaru a schválně se vystavují slunci. Slunce je dobré pro toho, kdo chytá bronz nepohnutě, vleže. Pro ty, co ho mají v zádech od prvního rozbřesku až do večera, je slunce jak pytel uhlí. Jako Rafaniellův hrb, pomyslím si, ale neřeknu to, jsem v dílně jenom poskok a nemám co mistrovi vykládat rozumy. A navíc když jsem zticha, povídá dál a den rychleji uběhne. Rybáři vyplouvají na moře na loďkách s motorem nebo s vesly a nenamočí si ani obličej. Na hlavu si narazí čepici, kterou jim vítr nedokáže strhnout. Ze starých rybářů a námořníků cítíš tabák, pot, ale sůl ne. V neděli vyrážejí naporádění v bílé košili. V zálivu se toho moc nechytne, aby vůbec něco přivezli na břeh, tráví na loďce celý den. Zajímá mě všechno, co slyším o moři, neznám ho, vídám ho, ale nic o něm nevím. Mistr Errico mi povídá rád, toho učně přede mnou nebavilo poslouchat. Vykládal by dál, jenže den je jen na obrátku, povzdychne si a na závěr ještě dodá, že mořská sůl je hořká jako sůl potu a ani jedna z nich že není dobrá do vody na špagety.

Ze tmy u prádelny se vynoří María. Jejích třináct let je vyspělejších než mých, už má tělo hotové. Pod kšticí na tři prsty krátkých černých vlasů má pěknou vyřídilku, slova se jí hrnou z plných rtů jak po skluzavce. Úsměv jí protíná tvář od ucha k uchu. María má ženské pohyby. Stojím před ní a cítím prázdno v břiše, hlad na chleba, chuť zakousnout se do jejího krajíce s máslem. Nabídne mi, ale nevezmu si. Zjistila, že trénuju s bumerangem, je zvědavá. Slyší mě, když jdu nahoru a procházím kolem jejich dveří. Přejde blíž, je teplý večer a přináší její vůně čokolády, oregana, skořice, nasávám je nosem, to je francouzský parfém, říká a „r“ jí chrčí v hrdle.

Je tma, svírám dřevo bumerangu, ukážu jí ho. María ho zná, ví, co umí. „Ale ty ho nenecháváš lítat. Proč jím nehodíš?“ Přišel bych o něj. „Když nelítá, není k ničemu,“ nevím, co odpovědět, chodím sem nahoru napínat pružinu k jedinému vrhu. Jednou večer už bude paže tak silná, že ji nedokážu zastavit, a bumerang odletí. Chvilku přemýšlím a pak řeknu: „Ty máš na balkoně kanárky a taky je nenecháváš lítat, já chovám v zajetí bumerang.“ Jenže ti zpívají, namítne María. A on zase hvízdá, řeknu já a dám jí ho k uchu, aby slyšela vítr rozrážený hodem. Nebojí se toho, směje se. María mi rozevře dlaň přitištěnou na dřevo, dotkne se mých prstů, polknu naprázdno. Bumerang je v jejích rukách. Páni, ten je těžký, řekne a vrátí mi ho. Těžký? Je to křídlo ze dřeva, jak by mohl být těžký? Trvá na tom, že je těžký a taky že pálí. Chápe, proč s ním trénuju, sáhne mi na rameno. „Zesílil jsi od té doby, co pracuješ.“ Sklopím oči. María mě chytí za vlasy na čele a táhne je nahoru: „Dívej se mi do tváře, když s tebou mluvím.“ Je tma a María si hraje na tvrdačku. Je o něco vyšší, má už vystouplá prsa. Chvilku se nehýbu, pak jí sundám prsty, které mi zůstaly ve vlasech. Odchází, ještě se otočí a řekne: „Zejtra přijdu zase v tuhle hodinu, musím ti povědět o jednom tajemství.“ Zůstal jsem sám, večer se u prádelny omývané mýdlovými hoblíčkami ochladilo. Mámy tam perou prádlo a oplachují dětem rány, když jim z nich teče krev. Seberu prádlo ze šňůry a jdu dolů.